METSÄTALOUS

Vuonna 2010 uhanalaisuusarviointiin saatiin mukaan noin puolet maamme lajistosta, mikä on MM-kullan arvoinen suoritus. **YMPÄRISTÖNEUVOS MIKKO KUUSINEN, YMPÄRISTÖMINISTERIÖ**

Ruskea puru paljastaa kirjanpainajan kuusikossa

Metsäkeskus tarkastaa kohteita, joihin kirjanpainaja on saattanut iskeä, ja ilmoittaa mahdollisista havainnoista metsänomistajille. Viileä sää kuitenkin heikentää toisen hyönteissukupolven mahdollisuuksia.

SIPOO (MT)
Lämmin alkukesä ja syksyn myrskyt altistivat metsät kirjanpainajille. Metsäkeskus kartoitti riskejä ja tarkasti mahdollisia tuhokohteita.

Tarkastukset tehtiin kesäkuun loppupuoliskolla. Ne liittyvät metsätuholain valvontaan.

Metsäkeskuksen metsäneuvojan **Thomas Hanssonin** mukaan tarkastukset ovat ennen kaikkea tuhojen ennaltaehkäisyä.

”Jos tuhoja havaitaan nyt, niistä ehditään vielä ilmoittaa metsäomistajalle ennen puiden kuolemaa. Näin estetään tuhon leviäminen ja taloudelliset tappiot.”

Hanssonin mukaan tuhot huomataan kuitenkin usein myöhässä ja puut ehtivät kuivua kokonaan.

Täysin kuivuneissa puissa saattaa kuitenkin Metsäntutkimuslaitoksen (Metla) mukaan esiintyä myös kirjanpainajan kilpailijoita ja vihollisia.

Valtaosa kirjanpainajista on tällöin jo poistunut, eikä puuta enää välttämättä kannata kaataa tuhojen ehkäisemiseksi.

Paikkatieto auttaa kohteiden valinnassa

Tarkastettavat kohteet valittiin paikkatietoaineiston perusteella. Lähtötietona käytettiin 1.1.2013 jälkeen tehtyjä metsänkäyttöilmoituksia.

”Kaikki hyönteistuhon vuoksi hakattujen alueiden lähellä sijaitsevat kuusimetsät kartoitetaan. Osa niistä käydään tarkastamassa maastossa”, Hansson kertoi.

Tänä vuonna etelärannikolla riskikohteita havaittiin Hanssonin mukaan noin neljäsataa. Maastotarkastuksia tehtiin 15 kohteella.

Maaseudun Tulevaisuuden seuraama tarkastus tehtiin Sipoon Paippisissa. Se on Hanssonin mukaan yksi etelärannikon pahimmista tuhoalueista.

”Neljä–viisi viime vuotta ovat olleet lämpimien säiden vuoksi hyviä kirjanpainajille. Tänä vuonna on ollut hieman viileämpää, joten toivomme, että toista sukupolvea ei synny.”

Puru tyvellä kielii tuhosta

Tarkastuksen kohteena oli vanha tuoreen kankaan kuusikko. Sen lähellä oli noin vuosi sitten tehty avohakkuu hyönteistuhojen vuoksi.

Aukon aurinkoiset reunaalueet ovat tutkimusten mukaan kaikista alttiimpia kirjanpainajille.

Kohteesta erotettiin tarkastusta varten sadan metrin pituinen ja 15 metrin syvyinen kaistale.

Tuhot arvioitiin silmämääräisesti jokaisesta yli 15 senttimetriä paksusta kuusesta. Aikaa yhden puun arviointiin kului puolisen minuuttia.

”Kirjanpainajan valtaamat kuuset tunnistaa ruskeasta purusta puun tyvellä. Rungoissa näkyy usein myös pieniä reikiä, jotka ovat purun ympäröimiä”, Hansson kertoi.

Kaato ja poiskuljetus riittävät

Kohteella tarkastettiin 53 puuta. Niistä kirjanpainajia havaittiin ainoastaan kolmessa.

Muita tuhohyönteisiä, kuten kuusentähtikirjaajaa tai kuusijäärää, ei havaittu.

”Ilmoitan tuloksesta mahdollisimman pian metsänomistajalle. Tuhoalueella tulisi suorittaa hakkuu mahdollisimman pian lisätuhojen estämiseksi”, Hansson totesi.

”Jos puut jättää metsään, tuho leviää ja kuolevia kuusia on entistä enemmän.”

Kirjanpainajan valtaamat puut merkittiin punaisella spraymaalilla. Näin ne olisivat helposti löydettävissä myöhemmin.

Kohde tarkastettiin myös tuulenkaatojen osalta. Yhdessä niistäkin löytyi jo kirjanpainajaesiintymä.

”Kaatuneella puulla on heikompi vastustuskyky, ja se on siksi herkkä kirjanpainajalle. Jos tuulenkaatoja on paljon, ne pitäisikin poistaa metsästä mahdollisimman pian. Sama pätee myös hakattuun puutavaraan”, Hansson muistutti.

TIINA HEIKKINEN

MARKKU VUORIKARI

Metsäkeskuksen Thomas Hansson merkitsee kirjanpainajan valtaamat puut punaisella spraymaalilla. Näin ne on jatkossa helpompi löytää metsästä.

Puun tyvellä oleva ruskea puru paljastaa kirjanpainajaesiintymän.

Toista sukupolvea tuskin syntyy

Viileät säät ovat hidastaneet kirjanpainajien kehitystä. Onnistuneen toisen aikuissukupolven todennäköisyys on näillä näkymin pieni, sanoo Metsäntutkimuslaitoksen (Metla) varttunut tutkija **Antti Pouttu**.

”Kesä on ollut keskimääräistä viileämpi. Tavanomaisenakaan kesänä ei aina ilmaannu toista sukupolvea, ja tänä vuonna se on vielä epätodennäköisempää.”

Tuholaismäärät ovat kuitenkin pysyneet suurina. Se johtuu etenkin viime kesän lämpimistä säistä.

Viime vuonna osa kirjanpainajista ehti tehdä toisen sukupolven. Sen vuoksi tuholaismäärät pysyivät tasaisina koko kesän.

Tänä vuonna pyydyksiin jääneiden kirjanpainajien määrät pienenivät heti juhannuksen jälkeen.

”Jos tuulenkaatoja on metsissä runsaasti, kirjanpainajat lisääntyvät niissä.”

”Pystypuihin iskeytyminen on merkki yrityksestä tehdä toinen sukupolvi. Puut voivat siis kuolla, vaikka hyönteisiä ei kehittyisikään enempää”, Pouttu muistuttaa.

1 200 hehtaaria hakattu

Hyönteistuhojen vuoksi tänä vuonna on hakattu jo yli 1 200 hehtaaria, Metsäkeskuksen rahoitus- ja tarkastuspalvelujen päällikkö **Aki Hostikka** kertoo.

Tuhokohteista suurin osa sijaitsee itäisessä Suomessa ja rannikkoseudulla.

Metsä hakataan Poutun mukaan usein liian myöhään. Puut ovat silloin ehtineet kuolla ja hyönteiset levitä muualle. Nyt olisi viimeinen mahdollisuus hakata tämänkesäiset tuholaisiskeymät.

Yksittäisiä tai jo kuolleita puita ei kirjanpainajan vuoksi kuitenkaan kannata poistaa, vaan koko kuvio on hakattava.

TIINA HEIKKINEN

» Tuhokohteista suurin osa sijaitsee itäisessä Suomessa ja rannikkoseudulla.

Metsävaratietojen käyttöä halutaan lisätä

Metsäkeskuksen Saammeko luvan? -kampanjalla etsitään lisää käyttäjiä Metsään.fi-palvelulle. Samalla metsänomistaja voi antaa suostumuksensa metsävaratietojensa katseluun.

Metsään.fi-palvelu tarjoaa metsänomistajalle ajantasaista tietoa omista metsistä. Se myös helpottaa asiointia Metsäkeskuksen ja alan yritysten kanssa, kun suunnitellaan metsänhoitotöitä tai keskustellaan hinnoista puukaupassa.

Vaatimuksena omistus ja metsävaratiedot

Palveluun voi liittyä metsänomistaja tai metsäyhtymän osakas.

Metsästä on oltava tuoretta metsävaratietoa. Sitä löytyy tällä hetkellä noin 68 prosentilta Suomen metsistä.

Palvelun käyttö ei edellytä metsäsuunnitelman tekoa. Vuoden 2004 jälkeen tehdyn suunnitelman tiedot voi kuitenkin löytää palvelusta, ellei uutta inventointitietoa vielä ole.

Laserkeilauksella haetaan lisää tietoa koko ajan. Tietokannasta löytyy lisäksi vuoden 2004 jälkeisten maastoinventointien tuloksia.

Monipuolista tietoa metsäomaisuudesta

Palvelu sisältää kuvio- ja metsätilatietoja sekä toimenpidekarttoja. Myös mahdolliset luontokohteet on merkitty.

Metsäkeskus päivittää tiedot saamiensa ilmoitusten ja rahoitushakemusten mukaisiksi.

Metsänomistaja pystyy myös käsittelemään kaikkien omistamiensa metsätilojen tietoja yhtaikaa niiden lukumäärästä ja sijainnista riippumatta.

Metsänomistaja voi tarkistaa oman tilansa tietojen saatavuuden kirjautumalla palveluun tai ottamalla yhteyttä asiakastukeen.

Kampanja-aika jatkuu marraskuuhun

Vuonna 2012 voimaan tulleen metsävaratietolain mukaan metsävaratietoja ei saa luovuttaa alan toimijoiden käyttöön ilman metsänomistajan lupaa. Tämä koskee myös metsään.fi -palvelussa olevia tietoja.

Metsänomistaja voi antaa palvelussa suostumuksensa tietojen näkymiseen haluamilleen metsäalan toimijoille.

Palvelun käyttö maksaa 60 euroa vuosittain. Yhteisomistuksessa hinta on osakasta kohden hieman halvempi.

Palvelun voi myös saada ilmaiseen koekäyttöön viikoksi.

Saammeko luvan? -kampanja kestää marraskuun loppuun saakka.

Kaikkien siihen mennessä palveluun liittyneiden tai metsävaratietojen jakamiseen suostuneiden kesken arvotaan metsäaiheisia palkintoja.

TIINA HEIKKINEN

Pyydysten avulla arvio tuholaismääristä

SIPOO (MT)
Kirjanpainajien määrää ja esiintymistä tutkitaan feromonipyydysten avulla. Näin saadulla tiedolla voidaan ennustaa tuhojen kehitystä ja laajuutta.

Feromoni houkuttelee kirjanpainajia pyydykseen, ja ne jäävät keräysastiaan loukkuun. Saadut hyönteiset lähetetään Metsäntutkimuslaitokselle (Metla) tutkimuskäyttöön.

Pyydykset asetetaan tuoreelle hakkuualueelle vanhan kuusimetsän eteläpuolelle. Etäisyys aukon reunasta on noin 20 metriä, Metsäkeskuksen **Thomas Hansson** kertoo.

Pyydysten pystyttämiseen on oltava metsänomistajan lupa.

Sipoolaisella hakkuuaukolla seisoo kolme kuivapyydystä. Ne tyhjennetään Hanssonin mukaan kahden viikon välein.

”Sinoli-vesiseosta sisältävät pyydykset tyhjennetään kerran kuussa. Tällainen märkäpyydys on esimerkiksi Pernajassa”, Hansson kertoo.

”Toukokuussa Sipoon pyydykseen oli joutunut yli 5 000 kirjanpainajaa, Pernajan vastaavaan 7 000. Sellainen määrä riittäisi tappamaan hyväkuntoisenkin puun”, Hansson selittää.

Tällä kertaa pyydyksistä löytyi vain muutama sata kirjanpainajaa.

Lisäksi mukana oli muutama muurahainen.

Hanssonin mukaan kylmä ja kostea sää on ilmeisesti vähentänyt kirjanpainajamääriä. Suurtuhoista tai toisesta sukupolvesta ei siis tänä vuonna ole pelkoa.

TIINA HEIKKINEN

TUHOHYÖNTEINEN

Kirjanpainaja

Kirjanpainaja (Ips typographus) on tumma, noin puolen sentin kokoinen kaarnakuoriainen.
Se on taloudellisesti pahimpia kuusen tuholaisia.
Kirjanpainaja parveilee touko–kesäkuussa. Tuhoja tavataan usein aurinkoisilla paikoilla hakkuuaukeiden reunassa.
Aluksi kirjanpainaja iskeytyy vanhoihin heikentyneisiin kuusiin ja kaadettuun puutavaraan. 2 000–3 000 yksilöä riittää tappamaan terveenkin puun.
Tuhon tunnistaa ruskeasta purusta puun tyvellä.
Myöhemmin puu kuivuu pystyyn ja kaarna irtoilee.
Syömäkuviossa on yksi pidempi emokäytävä ja siitä haarautuvia toukkakäytäviä.
Lämpiminä kesinä voi syntyä kaksi uutta sukupolvea. Näin on Suomessa käynyt monin paikoin viime vuosina.
Kirjanpainaja voidaan torjua kuljettamalla kaatuneet puut sekä puupinot pois metsästä mahdollisimman nopeasti. Lisäksi voidaan käyttää feromonipyyntiä.
Kuusta ei myöskään kannata viljellä liian kuivilla paikoilla. Lehtipuusekoitus voi myös vähentää tuhoriskiä.

Feromoniansalla pyydystettyjä kirjanpainajia. Kolikko mittakaavana. Rungossa voi havaita kirjanpainajan tekemiä pieniä, ruskean purun ympäröimiä reikiä.

Metsänomistaja päättää tiedoistaan

MTK:n asiantuntija **Anssi Kainulainen** muistuttaa, että metsänomistaja päättää aina itse tietojensa jakamisesta.

”Metsään.fi-palvelussa metsänomistaja saa itse päättää, kenelle tietojaan tarjoaa: kaikille vai ainoastaan tietyille toimijoille.”

Kainulainen korostaa metsävaratietojen olevan henkilökohtaista tietoa.

Ne saaneen toimijan on käyttäydyttävä henkilötietolain mukaan. Se tarkoittaa, ettei tietoja voi jakaa kolmannelle osapuolelle.

Kainulaisen mukaan hyvään asiakaspalveluun kuuluu kysyä lupaa tietojen käyttämiseen.

Useiden metsäalan toimijoiden pitäminen mukana on hyvä asia.

”Metsänomistajat pystyvät näkemään kattavammin, mitä ja millaisia palveluita on tarjolla. Metsään.fi-palvelu toimiikin hyvänä kohtauspaikkana metsänomistajan ja muiden toimijoiden välillä”, Kainulainen toteaa.

TIINA HEIKKINEN

Uudet Putte-hankkeet selvittävät lajistoa

Ympäristöministeriö on valinnut kahdeksan eri hanketta Putte-ohjelman kaudelle 2014–2016.

Puutteellisesti tunnettujen ja uhanalaisten metsälajien tutkimusohjelma Putte keskittyy muun muassa pistiäisiin, huonosti tunnettuihin sieniin ja uhanalaiseen perhoslajiin, harjusinisiipeen.

Hankkeet toteutetaan osana metsien monimuotoisuusohjelma Metsoa. Ne saivat kolmelle vuodelle rahoitusta noin 760 000 euroa.

Siirtoistutusta kokeillaan

Yksi hankkeista tutkii jalopuulehtojen sienilajistoa maaperästä eristettävien dna-viivakoodien avulla.

”Hankkeen myötä käsitykset sienilajistostamme ja lajien uhanalaisuudesta muuttuvat huomattavasti”, kertoo Helsingin yliopiston tutkijatohtori **Kare Liimatainen.**

Toisessa hankkeessa keskitytään äärimmäisen uhanalaiseen harjusinisiipeen.

Sen nykyinen elinalue löytyy Säkylänharjulta. Jos populaatio on riittävän suuri, yksilöitä aiotaan siirtää kesällä 2016 Lopella sijaitseville kunnostetuille harjukohteille.

”Lajin säilymisen kannalta on valtava riski elää vain yhdessä paikassa. Siirtoistutusta kannattaa yrittää”, toteaa Suomen ympäristökeskuksen tutkija **Janne Heliölä**.

Lajisuojelulle tukea

Putte-hankkeiden avulla saadaan tietoa Suomen metsien lajimääristä, uhanalaisuudesta ja suojelukeinojen tehosta.

Reilun kymmenen vuoden aikana on löydetty yli 1 600 Suomelle uutta lajia, joista noin 350 on ollut myös tieteelle aiemmin tuntemattomia.

Hankkeet ovat suurena apuna myös seuraavan uhanalaisarvioinnin tekemisessä.

”Vuonna 2010 uhanalaisuusarviointiin saatiin mukaan noin puolet maamme lajistosta, mikä on MM-kullan arvoinen suoritus”, kertoo ympäristöneuvos **Mikko Kuusinen** ympäristöministeriöstä.

ANNI-SOFIA HOPPI

METSÄSTÄ LYHYESTI

Johanna Witzellistä puuprofessori

Dosentti, filosofian tohtori **Johanna Witzell** on valittu Itä-Suomen yliopiston puumateriaalitieteen professorin tehtävään viiden vuoden määräajaksi 1.6.2014 alkaen.

Puumateriaalitiede on tieteenala, jossa pyritään kehittämään puumateriaalin käyttöön liittyviä sovelluksia ja tuotteita.

”Oma kiinnostukseni kohdistuu varsinkin erilaisiin biologisiin prosesseihin ja tekijöihin, jotka vaikuttavat puuaineksen ominaisuuksiin ja käyttöön”, Witzell kertoo.

Mäntän paviljonki liimapuusta

Mänttään valmistunut Serlachius-säätiön Gösta-museon laajennus on merkittävä aluevaltaus liimapuuteollisuudelle.

Paviljongin liimapuuratkaisuihin perustuva kantava rakenne suunniteltiin tätä varten.

”Nykyisin liimapuun käytön hyväksyttävyys on kasvanut myös näyttävissä ja vaativissa julkisissa kohteissa”, sanoo Late-Rakenteet Oy:n toimitusjohtaja **Veijo Lehtonen**.

Liimapuurakentaminen on vahvassa kasvussa korjaus-, urheilupaikka- ja maatilarakentamisessa.

Maastopaloja eniten huhtikuussa

Tänä vuonna vähälumisen talven vuoksi huhtikuussa oli maastopaloja enemmän kuin touko- ja kesäkuussa yhteensä. Eniten maastopaloja on kuivilla ja kuivahkoilla kankailla.

Touko–kesäkuussa kirjattiin 824 maastopaloa ja yleisimmin ne ovat aiheutuneet roskien polttamisesta sekä nuotioista ja grilleistä.

Maastopaloissa keskimäärin palanut maastoala on 0,27, metsäpaloissa 0,37 hehtaaria.

Metsissä sattuu hieman enemmän maastopaloja kuin pelloilla ja ruohikoissa.